

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.

© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.

© Васильєва М.П., 2019.

Гольфєред Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	53
Дерев'янюк Г.О. ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	54
Довбня О.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ.....	55
Збаранська Д.В. СУТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ....	56
Коломієць Т.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	57
Криворотько К.А. ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	58
Куряча С.В. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	60
Ларіна Е.Г. СТРУКТУРА ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ.....	61
Літвиненко Ю.С. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	62
Павлюченко С.Ю. ДО ПРОБЛЕМИ НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	63
Пластун Т.І. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	64
Попова В.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ.....	65
Сєх М.І. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЄВОЇ ПЛАТФОРМИ «ЗДОРОВЕНЬКІ БУЛИ» В ПРОЕКТІ «ДОМАШНЯ ОПІКА» БО «БФ «КАРІТАС ХАРКІВ».....	66
Скляниченко М.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ.....	67
Тепляк А.М. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	68
Шерстньова М.С. АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ.....	69
Статті здобувачів вищої освіти.....	71

Найпоширенішими є дві основні форми шкільного булінгу: фізичний (удари, побої, стусани, сексуальний булінг тощо) та психологічний (образи, погрози, ігнорування, несприйняття, кібербулінг тощо).

Цькування – переважно латентний процес, але найнебезпечнішими є саме наслідки. Наслідки існують як для булерів (схильність до участі в бійках, крадіжок, поганих звичок тощо), для жертв (низька самоповага, невпевненість у собі, психологічне та фізичне виснаження, депресія, суїцидальні думки, пропуск занять тощо), так і для спостерігачів (страх, нездатність діяти, почуття провини за бездіяння та навіть бажання приєднатися до процесу).

Отже, булінг є негативним явищем, яке має небезпечні наслідки для усіх учасників. Тому необхідно особливу увагу приділяти вивченню цієї проблеми в напрямі пошуку шляхів попередження й подолання явища.

Коломієць Т.О.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І.О. Шеплякова

Актуалізованою у сьогоденні є проблема забезпечення необхідних умов у соціумі для позитивної соціалізації дітей, зокрема молодшого дошкільного віку. Значущим інститутом соціалізації дітей цього віку є заклад дошкільної освіти (надалі – ЗДО). Закладена в державних документах (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти та інші) нормативна база чітко окреслює координати діяльності закладів дошкільної освіти як інститутів соціалізації: забезпечити цілісний розвиток дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Успішність перебігу процесу соціалізації дитини молодшого дошкільного віку в ЗДО, насамперед, залежить від ефективності процесу її соціальної адаптації до умов цього закладу.

Аналіз результатів наукових досліджень засвідчив, що, на жаль, лише третина молодших дошкільнят, які почали відвідувати заклад дошкільної освіти, успішно адаптуються до умов суспільного виховання (зокрема, усвідомлюючи нові соціальні ролі і функції, оволодівають соціально прийнятними способами поведінки, активно взаємодіють у дитячій спільноті, узгоджуючи свої інтереси з інтересами інших тощо). Більшість дітей стикаються з різноманітними складнощами адаптаційного періоду, пов'язаними з їхньою нездатністю або невмінням приймати соціальні правила і норми, виконувати соціальні ролі, знаходити орієнтири для вибору стратегії поведінки у групі ровесників, недостатньою сформованістю у них навичок безконфліктного спілкування з однолітками та з дорослими тощо. Причому самостійно здолати проблеми цього складного періоду дитині часом не під силу. Тому вона потребує підтримки, допомоги і розуміння як з боку батьків, так і з боку інших учасників освітнього процесу в ЗДО, зокрема соціального педагога, обов'язком якого є здійснення соціально-педагогічного супроводу процесу адаптації дітей молодшого дошкільного віку в ЗДО. А, відтак, у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі значна увага має приділятися формуванню їхньої готовності до такої роботи.

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив, що вирішенню проблеми соціальної адаптації особистості присвячені праці вітчизняних (О. Безпалько, І. Зверева, Ю. Ключан та ін.) та зарубіжних (А. Бандура, Р. Гартман, Е. Еріксон, А. Маслоу, А. Мудрик, Ж. Піаже, К. Роджерс, М. Ромм, З. Фрейд та ін.) учених.

Окремі аспекти соціальної адаптації особистості в умовах закладів освіти репрезентовано в наукових розвідках О. Єжової, Л. Міщик, В. Костіної, В. Оржехівської, зокрема дітей дошкільного віку в умовах ЗДО – С. Андрійчук, Н. Аксарінової, Л. Артемової, Г. Беленької, Н. Ватутіної, Н. Гавриш, Н. Захарової, О. Кононко, В. Кузьменко, Л. Лязіної, Т. Поніманської та інших.

Питання професійної підготовки фахівців соціальної галузі в закладах вищої освіти розкрито в дослідженнях вітчизняних (О. Безпалько, І. Богданова, О. Василенко, М. Васильєва, Н. Єсіна, І. Зверєва, Н. Кабусь, А. Капська, О. Карпенко, В. Костіна, В. Поліщук, І. Романова, І. Шеплякова та ін.) та зарубіжних (О. Абдулліна, Р. Овчарова, В. Сластьонін, О. Холостова та ін.) учених. Розробкою основ роботи фахівця соціальної галузі з соціальної адаптації дошкільників займалися С. Курінна, В. Суржанська та інші.

Отже, результати проведеного аналізу вможливили висновок про те, що, на наш погляд, простежується дефіцит вітчизняних досліджень, присвячених розробці теоретичних основ й удосконаленню процесу підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до роботи з соціальної адаптації дітей молодшого дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Криворотько К.А.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка

ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.О. Сайко

Важливу роль у становленні особистості відіграє період дошкілля. Саме цей період є сенситивним для формування первинного світогляду дитини, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей. Згідно з Положенням про психологічну службу, соціальний педагог співпрацює у дошкільному навчальному закладі з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Основне завдання, яке ставить перед собою соціальний педагог – це допомогти людині зробити її життя більш осмисленим, значущим, розвивати життєві сили, виявляти допомогу і підтримку тим, хто її потребує. Тому ще з раннього віку потрібно приділяти увагу в розумовому вихованні дитини, розвивати здатність до пізнання навколишнього середовища, знаходити правильні способи вирішення життєво важливих проблем [1, с.120].

Питання діяльності соціального педагога в загальноосвітніх закладах вивчали вітчизняні дослідники О. Безпалько, В. Бочарова, Т. Веретенко, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль, С. Хлебик та ін. Соціально-педагогічні аспекти виховання дітей дошкільного віку досліджували Т. Алексеєнко, С. Болтівець, О. Кононко, Т. Поніманська та ін. Науковці розкривають зміст соціального виховання дошкільнят, наголошують на важливості співпраці з батьками, потребі у розширенні функцій дошкільного навчального закладу шляхом запровадження соціально-педагогічного патронату сімей, що виховують дітей дошкільного віку, зокрема з вадами психічного розвитку, які з різних причин не відвідують ДНЗ. На думку дослідників, залучення соціального педагога дошкільного навчального закладу до соціально-педагогічного патронату сприятиме попередженню негативних проявів насильства над дітьми, своєчасної нейтралізації несприятливих наслідків руйнування сім'ї.

Соціально-економічний стан сучасного суспільства створює батькам багато проблем. Це призводить до погіршення їх фізичного і психічного стану, що позначається й на вихованні дітей. Зокрема, йдеться про зниження якості і кількості мовленнєвого спілкування, зміну батьківських установок. Батьки більш авторитарні, частіше застосовують тілесні покарання, вимоги до дисципліни в них більш жорстокі. «Співпраця передбачає передусім оптимізацію батьківських та родинних взаємин, допомогу батькам у кращому розумінні вікових психічних змін дитини, мотивів учинків оточуючих, установок та ціннісних орієнтацій одне одного. Соціальний педагог має налаштовувати батьків на спільне з дитиною